

רישך בקרייתו. הני שחני רכך חוני נכוח הכל מר
עוקבא שהוא ראש לוי ולך ואלו ב"ד יסווה בחונן: דכתיב בית דין
וגו' לא עש הלל מי שבידו לשפוט:

① רב יהודה הנה יתיב קמיה דשמואל
אתאי התיא איתתא קא צווקה קמיה ולא הנה
משנה בה. אמר ליה: לא סבר ליה מר אטם אגזו
מועקת דל גם הוא יקרא ולא יענה? אמר ליה: שיינא.
לישך בקרייתו, רישך דרישך בתמימי; קא יתיב
מר עוקבא אב בית דין. דכתיב "בית דוד כה
אמר ה' דינו לבקר משפט ונהצילו גוול מיד עושק
כן מצא כאש חמתי ובערה ואין מכבה מפני רע
מעלליהם וגו'".

מא (ג)

② דף ג"ה ע"א גמ' לא סבר מר אועט אזנו מועקת דל
וכו' קתה קבא אמאי קאמר הכי דמשמע
דאיבא מאן דסבר הכי ואוקבא מאן דלא סבר הכי עפי הויל
למימר חקף וכל אועט אזנו וכו' כתיב וייל כמו שראיתי
בחזונו הגדות דהינן דקרא מיורי לענין דקרה לפני ודל
ולכן קאמר ליה לא סבר מר דלענין משפט נמי קאמר הכי
קרא דהכי משמע דהכייל איתתא דלווחה על דינא כוח
כדמיתתי קרא דינו לבוקר משפט והוא תירוק נכון:

מא מ' א' פו

③ אמר ליה שמואל רב יהודה שיינא. כן
נמלא עוד בהרבה מקומות שקרא שמואל
לרב יהודה "שינא", כמו שאין הגר"ם ע"ג
כאן שיינא לא פירש כלום בזה. ובערוך (ע' שן
ד') כתב, פי' מהודל בתלמוד. מלשון חך שנין,
וי"א גדול השנינים. וביד מלאכי (אות מרכה) כתב
דחך י"א שהנא הערוך הוא רבינו האי גאון, שכן
הביא בשו"ת מקובלת בתשובות (יד א), כתב רבינו
האי גאון וז"ל שינא דהוא א"ל שמואל לרב יהודה,
לשונו בלשון חרמין ששינן גדולות של מי שהוא
גדול השנינים קרו ליה שינא, ויש שדורשים אותו
שמשמעותה הריפין חך שנין, ולא דמי דהכין הוא
אלא מיתויה מילתא דרב יהודה רבן שינא
כמשמעו ע"כ.

וראיתי להרמב"ם בעיר גאון (מערי' ש' אות
ד'), שכתב לפרש גדברי רב האי גאון
בששיטה מקובלת, שאין כוונתו לדמות הפירוש
דשינא הוא חרף, אלא ששני הפירושים אמת,
ושמואל היה קוראי שינא משום שהיה חרף,
ואמר בלשון זה כדי שאלו התלמידים יחשבו
שקראו קן משום ששינו גדולות כפשטו. וכתב
שכן הוא ברור כינת רבינו האי גאון להנודייק
בלשונו ע"כ. והנה הרמב"ם כתב קן עפ"י מ
שדייק בלשון רבינו האי בששיטה מקובלת, אמנם
המש"ן במקור דברי רבינו האי בתשובת הגאונים
והג"ן (סימן תה), יראה שא"ל לפרש כדברי
הרמב"ם, וכונת רבינו האי הוא לדמות הפירוש
דשינא הוא חרף ע"כ. ומה שהעיר עוד
הרמב"ם שם על הפירוש שינא ששינו גדולות,
מהמזוהר צנדרים (ג' ב) ששמואל גופיה רבה
שינא ע"כ. הנה צנדרים שם אינו מזוהר שהיה
קן. הלל היא איתתא אמרה הכי לצוניה, ואינו
מוקרה שכן היה באמת.

וראיתי עוד בערוך (ע' אמתו) שהביא תשובה
מרב האי גאון, ובסוף התשובה שם כתב
לפרש מ"ש שמואל לרב יהודה (גדה יג א) שינא
כו', יש אומרים קך אמר שמואל לרב יהודה שינא
בתמימה, אחת שידוע המנהג על פה האמר לי כך
כו' ע"כ. ולפי זה שינא הוא מלשון שינו ולימוד.
ועיין בספר כל החיים (מערי' ש' אות ז') מש"כ
לרמו בזה ע"כ. אמנם בתשובה הג"ל שכתבו
הגאונים כבר הביא שיש שרלו לפרש דשינא ר"ל

ששינה הלכות או ששנוטין טעמיו, והוא ז"ל דהה
דבריהם. וז"כ למת כחן נקט פירוש זה. גם בעיקר
מה שכתב שם לפרש הגמ' גדה ע"כ, לא הבנתי
דבריו כלל, וז"ע. וראיתי בערוך השלם (ע' אס
ד') שכתב שברוב כת"י הערוך ליתא לסיים זה
בדברי רבינו האי ז"ל, וקרינו הדבר שהוא הוספה
מהמניה ע"כ. וממה שהעירנו יש קתה סיוע לזה.

מא מ' א' פו

④ דף ג"ה ע"א אעפ"י שהגדול ראוי לכהות ביותר (והוא הראוי ליענש ביותר) ינו מ"מ אף
הרבה הקטנים טכנו היאיל ובידם לכהות נענשים אלא שהגדול נענש יותר וכן בכל
דבר ש"אור להם יפקוח עין עיניו ובעלמיהם עיניהם היכנו והוא שאמרו רב יהודה הוה יתיב
קמיה דשמואל אתיא התיא איתתא לקמיה צווחה ולא אישנח בה אמר ליה לא סבר לה מר האי
דכתיב ינו אטם אזנו כבעקת דל (גם הוא יקרא ולא יענה) ינו אמר ליה רישך בקרייתו
ורישך דרישך בתמימי ר"ל אני שאני ראש שלך נענש מעט אבל מי שהוא ראש שלי ואב
ביד כביע הוא נענש יותר הא מר עוקבא דיהיב אב ב"ד וכתבי ינו בית דוד כה אמר יי
דינו לבקר משפט.

מא מ' א' פו

⑤ דף ג"ה ע"א הא יתיב מר עוקבא אב"ד שייך
תוסי' בהרא"ל דף יו"ד דמהמנה האי עובדא
ראה רב יוסף בריה דרביב"ל בההוא עלמא לשמואל יתיב
קמיה דרב יהודה תלמידו ע"כ וג"ל דעשו לי מדה כנגד
מדה דרב יהודה שמיחה ביד שמואל כאן אע"פ שהיה
ראש שלו הוה יתיב למעלה משמואל שלא ראה למחות
בראש שלו שהוא מר עוקבא בעבור דין אוהה אשה
ועי"פ ט"ל דלא היה דבר זה לעולם אלא קך עזר על
סך שנים ידועים שהיה שמואל יושב קמיה תלמידו
לכפר לו על דבר זה:

מא מ' א' פו

במקום ששם הוא כבר המטרה מבוררת, ו"אוטם
אזנו מזעקת דל", אין תועלת לו בתפילה, וממילא
לא תמשך מתפילתו אותה הסגולה העומדת בכל
תפילה רצויה, שתשמע ותתמלא, מפני שמערכת
הצרכים המוקינים לתפילה הם מכוונים לעומת אותם
המילואים של הרגש שצריך כל אדם למלאותם, כ"א
ואחר לפי ערכו, ובהוציאם אל הפועל תבא המטרה
(של) שגורמת את התפילה לידי תפקידה. אבל כ"ז
הוא רק כשאיננו מאבד את סגולת הרגש הטבעי
להמלה ולרך בידים, אבל מי שבידים הוא סותם את
הדרך בפני מהלך הרגשות הטובים, לא ימלאו לו
חסרונו המוסרי בקשה שמתמלאת ע"י תפילה, והוא
צריך דברים יותר מעיקים מאותה ההשתפכות
הנפשית שבתפילה המצויה לבא לידי מצב לב בשר,
ע"כ "גם הוא יקרא ולא יענה".

אמנם כשיש מטרה כללית נשאה, יקריב האדם
החכם גם את נטיות הלב היותר טובות להפיק את
החפץ השכלי המתוקן, ובמקום של הם הרגש
המתעורר לרהמים ולהמלה יגבר עז בקרירות השכל
השופט והקר, וכאשר המטרה הכללית של התרכוזות
צרכי האומה הכלליים והפרטיים תחת משטר אחד
כללי, ובפרט כשהוא מבית מלכות בית דוד, שמושך
בזה את ההרגשה הבללית לגדולתן של ישראל,
שפועל על מהלך הדורות לעורר את הגדולה הנפשית
לחפץ השלמה כוללת במעמד לאומי שלם, כדאי
בשכיל זה לדחות את הם הרגש של הרחמים
הטבעיים, ולהשתמש בקרירות הרוח.

אמנם רישא דרישך בהמימו, לו יאתה ללכת ע"פ
הרגש הפנימי האצור בקרבך, להתעורר לקול צעקה,
להושיע כל מעונה ומר נפש, ואין בו דבר המפריע
מהפקת החפץ העדין של הצד הטוב.

וכללות ההנהגה הוטלה על שכס בית דוד, כדי
להיות מקום משפחה נבחרת מיוחדת לטרכוזות
הממשלה, ויש בזה טובה לאומית המצטרפת עם
הטובה הפרטית, ועם האצילות הנפשית של הרגש
הער והחם, שראוי להמצא בכל נפש יקרה העומדת
לנהל אדם רב.

עין א"י, טמן ע

טו. רב יהודה הוה יתיב קמיה דשמואל, אתאי
ההיא אתתא קא צווהת קמיה ולא הוה משגח
בה. א"ל, לא ס"ל מר "אוטם אזנו מזעקת דל
גם הוא יקרא ולא יענה". א"ל, שיננא רישך
בקירוי, רישא דרישך בהמימו, הא יתיב מר
עוקבא אב ב"ד, דכתיב "בית דוד כה אמר ד'
דינו לבוקר משפט והעילו וגו'". עצם החמלה
וההתעוררות למראה איש עשוק, לקום לעזרתו גם
כשאינו מחוייב בדבר, גם כשיש אחרים שהחובה
עליהם מוטלת, מ"מ היא מדה יקרה מצד עצמה, כי
הציור המוסרי של הרגש הטוב לחוש בצערו של
המצטער, הוא לפעמים עולה הרבה על עצם הערך
של הפעולה הטובה. ע"כ אין ראוי שיסגור האדם
דלתי לבו נגד הרגש הטוב והעדין שמתעורר בכל לב
בשר, לרחם ולישא בעול צערם של נעשקים לעזרם
מיד עושיהם בתו, ומי שאוטם אזנו מזעקת דל,
מפנה אחר את הרגש הטבעי הישר לרחם על
האומלל בצעקו, הוא מבלע בזה את כשרון הרגש
שנטע יוצר האדם בקרב לב האדם, שזה הוא יסוד
מטרת התפילה, לעורר את הרגשות הנעלים שיפעלו
יפה על הלב, מצד התנשאות הנפש להרגשות הכאות
ברום עזן בעבודת ד' בעבודה שבלב. אבל כשהוא
פועל ברכי חיינו פעולה הפסית מעדינין[ות] הרגש,

טו. עפ"י קהלת ד, א.